

11 września 2023 r.

List otwarty do Prezesa Rady Ministrów RP w sprawie Narodowego Centrum Nauki

Szanowny Panie Premierze,

My, niżej podpisani jesteśmy laureatami jednego z najbardziej prestiżowych wyróżnień naukowych w Polsce – *Nagrody Fundacji na rzecz Nauki Polskiej*. Jesteśmy badaczami pracującymi w różnych dyscyplinach i instytucjach naukowych w Polsce. Do napisania tego listu skłoniły nas kolejne zapowiedzi Ministerstwa Edukacji i Nauki dotyczące zmian zasad funkcjonowania Narodowego Centrum Nauki (NCN) lub wręcz jego likwidacji. Zapowiedzi te są tym bardziej niezrozumiałe, że plany MEiN nie były przedstawiane ani władzom NCN, ani nie były dyskutowane ze środowiskiem naukowym.

Pozwalamy sobie przypomnieć, że NCN powstało w wyniku wieloletnich dyskusji, planowania i wspólnych działań środowiska polskich uczonych i administracji państwowej. Powstanie NCN w 2010 roku było spełnieniem naszych wieloletnich postulatów, aby w Polsce funkcjonowała instytucja grantowa (*research council*) działająca na takich zasadach jak analogiczne instytucje w krajach Unii Europejskiej i w państwach, które dbają o najwyższe standardy przyznawania środków publicznych na naukę w sposób transparentny i merytoryczny. NCN powstało na wzór najważniejszej europejskiej instytucji tego typu – Europejskiej Rady ds. Badań (*European Research Council, ERC*) – która dla świata nauki jest wzorem wyłaniania najlepszych projektów naukowych.

Ustawową zasadą działania NCN jest polityczna niezależność i finansowanie tylko najlepszych projektów naukowych w oparciu o decyzje zewnętrznych (obecnie głównie międzynarodowych) ekspertów (*system peer-review*). Decyzje te są podejmowane wyłącznie na podstawie oceny nowatorstwa projektu naukowego oraz dorobku wnioskodawców. Alternatywą dla obecnego modelu funkcjonowania Centrum jest przyznawanie grantów na podstawie preferencji politycznych, ideologicznych, regionalnych lub personalnych. Wiemy z historii (także PRL), że taki sposób finansowania skończy się katastrofą dla nauki i doprowadzi do ogromnego marnotrawienia środków publicznych.

Dzięki przestrzeganiu standardów obowiązujących w europejskich instytucjach naukowych, NCN w ciągu zaledwie dekady swojej działalności zyskał powszechne uznanie w międzynarodowym obszarze badawczym. Efektem działalności NCN jest finansowanie w latach 2010 – 2022 prawie 28 tysięcy nowatorskich projektów ponad 20 tysięcy naukowców, jakie zostały wybrane spośród prac prowadzonych przez najlepszych uczonych pracujących w Polsce. Co ważne, 1/3 tych środków trafia do młodych, początkujących uczonych. Dzięki temu w Polsce powstało wiele nowych i wybitnych zespołów badawczych. Są one często kierowane przez osoby, które po uzyskaniu najwyższych kompetencji naukowych zagranicą, przeniósł się do Polski.

Zapowiedzi MEiN dotyczące zmian w funkcjonowaniu NCN już wywołały negatywne skutki. Wielu młodych badaczy, którzy dzięki istnieniu w Polsce cenniejszej w świecie prestiżowej agencji grantowej, dotąd wiązali swoją przyszłość z naszym krajem, planuje obecnie przeniesienie się do krajów, w których zapewnione jest finansowanie badań przez niezależne od polityków zespoły eksperckie.

Uważamy, że powtarzające się zapowiedzi niczym nieuzasadnionych i nieprzedyskutowanych z polskim środowiskiem naukowym zmian w modelu funkcjonowania NCN są niezwykle szkodliwe dla nauki w Polsce, ale także dla wizerunku Polski jako kraju nowoczesnego, w którym przestrzegane są międzynarodowe standardy finansowania badań naukowych.

Dlatego apelujemy do Pana Premiera o powstrzymanie planów, które mogłyby doprowadzić do pozbawienia NCN niezależności i w konsekwencji do rezygnacji z przyznawania publicznych środków grantowych na podstawie kryterium naukowej wybitności.

Prof. dr hab. inż. Andrzej Jajszczyk, telekomunikacja
Prof. dr hab. Iwo Białyński-Birula, fizyka
Prof. dr hab. Cezary Cieśliński, filozofia
Prof. dr hab. Tomasz Dietl, fizyka
Prof. dr hab. Marcin Drąg, chemia
Prof. dr hab. Andrzej Dziembowski, biologia
Prof. dr hab. Elżbieta Frąckowiak, chemia
Prof. dr hab. Andrzej Gałęski, chemia
Prof. dr hab. Tomasz Giaro, prawoznawstwo
Prof. dr hab. inż. Tomasz Goslar, nauki o Ziemi i środowisku
Prof. dr hab. inż. Leon Gradoń, inżynieria chemiczna
Prof. dr hab. inż. Karol Grela, chemia
Prof. dr hab. Daniel T. Gryko, chemia
Prof. dr hab. inż. Ryszard Horodecki, fizyka
Prof. dr hab. Jacek Jemielity, chemia
Prof. dr hab. Bogumił Jeziorski, chemia
Prof. dr hab. med. Wiesław W. Jędrzejczak, hematolog
Prof. dr hab. Leszek Kaczmarek, neurobiologia
Prof. dr hab. Bożena Kamińska, neurobiologia
Prof. dr hab. Ewa Kamler, biologia
Prof. dr hab. Jan Kozłowski, biologia
Prof. dr hab. Maciej Lewenstein, fizyka
Prof. dr hab. Janusz Limon, medycyna
Prof. dr hab. Adam Łajtar, archeologia
Prof. dr hab. Tomasz Łuczak, matematyka
Prof. dr hab. Bogdan Marciniak, nauki techniczne
Prof. dr hab. Krzysztof Matyjaszewski, chemia
Prof. dr hab. Karol Myśliwiec, archeologia
Prof. dr hab. Ludomir Newelski, matematyka
Prof. dr hab. Marcin Nowotny, biochemia
Prof. dr Krzysztof Palczewski, biochemia
Prof. dr hab. Stanisław Penczek, chemia
Prof. dr hab. Marek Pfützner, fizyka
Prof. dr hab. Jan Potempa, biologia
Prof. dr hab. Adam Proń, chemia
Prof. dr hab. Jacek Radwan, biologia
Prof. dr hab. Mariusz Z. Ratajczak, medycyna
Prof. dr hab. inż. Marek Samoć, chemia
Prof. dr hab. inż. Roman Słowiński, informatyka
Prof. dr hab. Andrzej Sobolewski, fizyka
Prof. dr hab. med. Piotr Trzonkowski, immunolog
Prof. dr hab. inż. Jan Węglarz, informatyka
Prof. dr hab. Ewa Wipszycka-Bravo, historia
Prof. dr hab. Andrzej Wiśniewski, filozofia
Prof. dr hab. Bogdan Wojciszke, psychologia
Prof. dr hab. Maciej Wojtkowski, fizyka
Prof. dr hab. Jan Woleński, filozofia
Prof. dr hab. Marek Żukowski, fizyka
Prof. dr hab. Maciej Żylicz, biologia